

Kiegészítés egy önéletrész második kötetéhez

Mottó: „Járvány idején írni kell”
(Boccaccio)

A címben szereplő második kötet, hivatkozás néhai dr. Madas András *Életem, Pályafutásom (Feljegyzések, levelek, visszaemlékezések)* című, az Országos Erdészeti Egyesület (OEE) által kiadott önéletrajzi művére. Idén októberben lesz 30 éve, hogy köztisztviselőként álló, egykori erdőmérnök kollégánk, kézzel írott, akkori munkahelyemre, a Földművelésügyi Minisztériumhoz (FM) címzett levelével megtisztelt, amit teljes egészében és eredeti formájában is közreadok.

Dr. Madas András diákkoromtól ismert, a nála 22 évvel idősebb, erdőmérnök édesapámat is jól ismerte. 1972 és 1975 között, az akkori Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium (MÉM) miniszterhelyettese volt. Magyarországon korát megelőzve, nemzetközi tapasztalatai alapján, kezdeményezte – többek között – az agrár-környezetvédelem intézményes megjelenítését a tárcánál.

Magam 29 évesen, 1973 augusztusában kezdtem meg a MÉM-ben, az akkor ott dolgozó erdőmérnökök (a továbbiakban: em.) között legfiatalabbnak, 32 évig tartó, szakminisztériumi köztisztviselői pályámat. Az alatt a két esztendő alatt, nem volt közöttünk hivatalos munkakapcsolat és munkaadói jogviszony sem, a MÉM akkori funkcionális szervezeti rendje és működési szabályzata szerint.

1974-ben viszont egy Pénzügyminisztérium elleni mérkőzésen, a MÉM futballcsapatában dr. Madas András csatárként, én pedig néhai *Haják Gyula* em. kollégánkkal együtt, a háttérben léptünk a Ferencvárosi Torna Club (FTC) Üllői úti, újonnan épült (második, már nem falelátós) stadionjának gyepszőnyegére. (Akkoriban a MÉM volt az FTC ún. „bázisszerve”.)

Jelen írásom szempontjából a keretes anyagban közreadott eredeti levélszöveg záró bekezdései a lényegesek, nevezetesen a *generációváltás*.

Röviden írok a levél többi részében foglaltakról is.

Dauner Márton: em. közgazdász, az FM Erdészeti és Faipari Főosztály, majd Erdészeti Hivatal (EH) vezetője 1990 nyara és 1998 között. Ez a négy osztállyal működő Főosztály, nem rendelkezett vadászati és vadgazdálkodási részleggel, sem ilyen hatáskörrel és illetékességgel.

Bizottság: Valószínűleg a Magyar Demokrata Fórum (MDF) mellett 1989-től, mintegy 30 fő részvételével, néhai *Dr. Király László* em. professzor úr (Erdészeti és Faipari Egyetem [EFE] Erdőmérnöki Kar [EMK]) vezetésével (kezdetben „természeti erőforrások” ernyőszervezetben), néhai *Dr. Kindler József*, budapesti műegyetemi professzor és *Bogárdi Zoltán*, mezőgazdasági mérnök (1990 nyarától az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottság elnöke) irányításával működő Erdészeti és Vadgazdálkodási Szakmai Bizottság.

Varga Béla: em., az OEE akkori általános alelnöke, az OEE Erdőművelési Szakosztály akkori vezetője.

Cikkem megírására ösztönzött az a körülmény is, hogy az akkori (1989 és 1993 között) nemzetközi és hazai, politikai, gazdasági és társadalmi változások az erdészeti szakterületen is szemléletváltozást igényeltek. Ennek felismeréséhez döntően hozzájárultak, a nemzetközi kormányzati

szakmai szervezetek és az erdészetben meghatározó államok átfogó kezdeményezései. Az ezekben a folyamatokban és munkamegosztásban történő eredményes részvételhez, nélkülözhetetlen volt az akkoriban a negyvenes, sőt a harmincas éveiket is alig „taposó”, arra felkészült kollégák gyors bevonása.

Természetesen már a hetvenes évtizedben jelezte a tudomány a negatív környezeti, ökológiai jelenségeket (globális felmelegedés, szárazodás, légszennyezés, a meleg égővi erdők fogyása).

Ezek eredőjeként indultak a különböző nemzetközi kezdeményezések és az ezeket követő folyamatok. Idehaza is véget ért az „5 éves népgazdasági tervek teljesítéseinek” (termeléscentrikus) korszaka.

Az erdészeti számára azért jelentett lehetőséget ez a korszakváltás, mert a nemzetközi kormányzati szintű kezdeményezők, ilyen módon is kedvezőbb ágazati pozíciókat, nagyobb autonómiát reméltek elérni, a domináns agrárium és élelmiszergazdaság és a feltörekvő, mindent szívesen magában feloldó, néha statikus és/vagy utópisztikus környezet-és természetvédelem között.

1989 és 1993 között még nincsen Európai Unió (EU, ami még ma sem jogi személy), csak ún. Közös Piac, hivatalosan Európai (Gazdasági) Közösség (EK), 12 tagállammal. Még létezik ideig-óráig a Szovjetunió, Jugoszlávia, Csehszlovákia és a Német Demokratikus Köztársaság (NDK). Strasbourg székhellyel „Európa Tanács” néven, a földrajzi Európa államait tömörítő, politikai ernyőszervezet működik, melynek Magyarország 1990-ben már tagja.

Feladó: *Dr. Madas András*
H-1025 Budapest, II.,
Nagybányai út 76.

Holdampf Gyula úrnak
Budapest,
Kossuth tér 11. *FM Erdészeti*

Sopron – Budapest 1990. október 24.

Kedves Gyuszil!

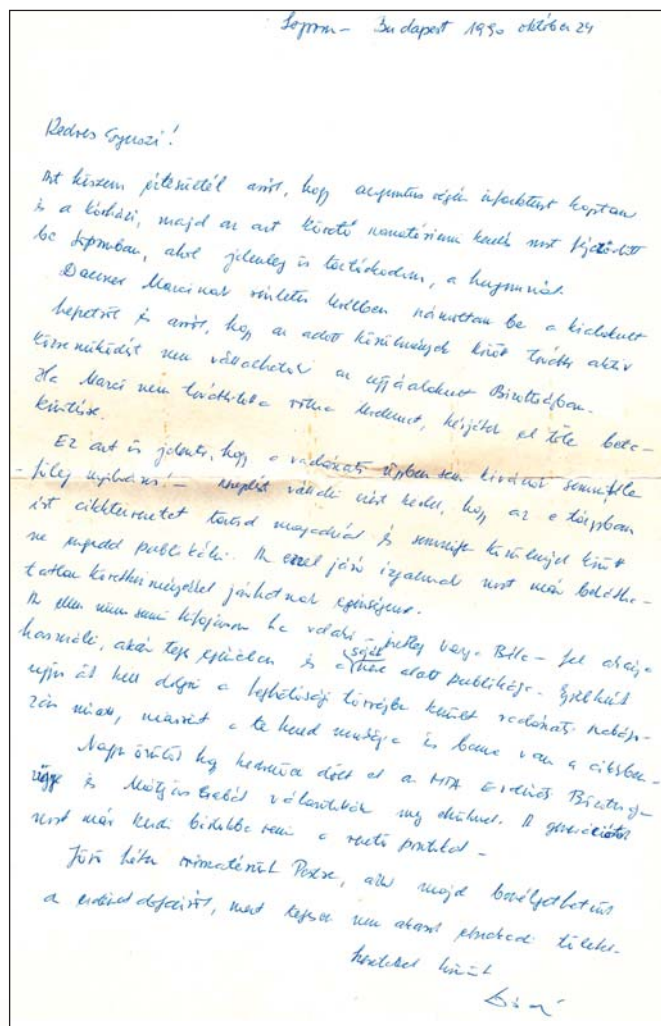
Azt hiszem, értesültél arról, hogy augusztus végén infarktust kaptam és a kórházi, majd az azt követő szanatóriumi kezelés most fejeződött be Sopronban, ahol jelenleg is tartózkodom a húgomnál. Dauner Marcinak részletes levélben számoltam be a kialakult helyzetről és arról, hogy az adott körülmények között további aktív közreműködést nem vállalhatok az újja alakult Bizottságban. Ha Marci nem továbbította volna leveletem, kérjétek el tőle betekintésre. Ez azt is jelenti, hogy a vadászati ügyben sem kívánok semmiféle – főleg nyilvános! – szereplést vállalni, ezért kérek, hogy az e tárgyban írt cikktervezetet tartsd magadnál és semmilyen körülmények között ne engedd publikálni. Az ezzel járó izgalmak most már beláthatatlan következményekkel járhatnak egészségemre. Az ellen nincs semmi kifogásom, ha valaki – esetleg Varga Béla – fel akarja használni, akár teljes egészében és a saját neve alatt publikálja. Egyébként úgyis át kell dolgozni a helyhatósági törvénybe került vadászati szabályozás miatt, másrészt a te kezed munkája is benne van a cikkben.

Nagyon örülök, hogy kedvezően dönt el az MTA Erdészeti Bizottsága ügye is és Mátyás Csabát választották meg elnöknek. A generációtok most már kezdi birtokba venni a vezető posztokat.

Jövő héten visszatérünk Pestre, akkor majd beszélgethetünk az erdészeti dolgairól, mert teljesen nem akarok elszakadni tőletek.

Szeretettel köszönt

Dódi

Ezek az évek még a papír alapú „Gutenberg-galaxis” korszakához tartoznak. Ez bizonyos információs monopóliumot is jelentett, de fokozott felelősséget is. Ezen oly módon próbáltam segíteni, hogy valamennyi, akkoriban működő szaklapban, szakkikkekben részletesen publikáltam, az erdészettel összefüggő, minden nemzetközi törekvésről és erőfeszítésről: *Erdőgazdaság és Faipar* (szerk. néhai dr. Király Pál em.; még nem a *Magyar Mezőgazdaság* „melléklete” és nem szakszervezeti híradó), *Erdészeti Lapok*, *Magyar Mezőgazdaság, Környezet és Fejlődés* (a Magyar Távirati Iroda havonta kiadott tudományos folyóirata), *Profi Erfa* (szerk. Fónagy István em.; havonta megjelent szaklap), *Erdészeti és Faipari Híradó*.

Csatlakozás az OECD rendszerhez

1989 áprilisától 1990 nyaráig a MÉM Erdészeti és Faipari Hivatal, 1990 nyarától 1993-ig az FM Erdészeti és Faipari Főosztály Erdészeti Osztálya, erdőművelési főmunkatársaként, a biológiai alapok védelme, az erdészeti szaporítóanyag-termelés és az erdőfelújítás képezte munkakörömet (a sorrend nem véletlen).

1989-ben a legfontosabb feladat az erdészeti szaporítóanyag-felügyeletnek, az akkor a 24 legfejlettebb gazdaságú országot tömörítő, OECD (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) elvek szerinti átalakítása volt. Idegen nyelvi ismereteim, addigi nemzetközi tapasztalataim és munkaköröm révén, részese lehettem az OECD-csatlakozási folyamatnak.

Nagyon leegyszerűsítve, ez az OECD szerinti, sokirányú nemzetközi együttműködés, az erdészeti szaporítóanyagok

ökológiai alapon nyugvó kereskedelmét segíti elő, illetve garantálja a szaporítóanyag belső, genetikai tulajdonságait. Természetesen csatlakozásunk, a vonatkozó hazai szabályozásnak, az OECD-rendszer kritériumainak megfelelő jogharmonizációjával is járt. Végül is 1990-ben nyertünk felvételt, az OECD párizsi székhelyén, a rendszer („scheme”) két-évente összehívásra kerülő, szakirányú ülészakán, akkor még egyedülként a „keleti blokkból”.

Meghatározó módon alapozta meg és segítette a sikeres csatlakozási folyamatot dr. Mátyás Csaba em. professzor (EFE EMK). A nemzeti szakhatóság (FM Mezőgazdasági Minősítő Intézet [MMI]) részéről Dr. Bach István em. főosztályvezető és Bartha Pál em. osztályvezető (később az FM EH főtanácsosa) kollégák működtek közre hatékonyan.

X. Erdészeti Világkongresszus

„Az erdő a jövő öröksége”, ezt a globálisan időszerű témát választotta a X. Erdészeti Világkongresszus fő témájául az a szervezőbizottság, melyet egyrészt az Egyesült Nemzetek (ENSZ) Élelmészügyi és Mezőgazdasági Szervezete (FAO), másrészt a rendezvénynek otthont adó Franciaország deklarálta még 1989-ben.

1990-ben, mint az FM ENSZ FAO Magyar Nemzeti Bizottsága erdészetet képviselő tagja, kaptam megbízást az 1991 szeptemberében, Párizsban megtartott X. Erdészeti Világkongresszuson történt magyar részvétel előkészítésére.

A Világkongresszuson több mint 2500 résztvevő jelent meg 136 ország, illetve 21 nemzetközi szervezet (több nem kormányzati szervezet „NGO” is; pl. WWF [Természetvédelmi Világalap], IUCN [Nemzeti Parkok Nemzetközi Szövetsége], CEPF [Magánerdő-tulajdonosok és gazdálkodók Európai Szövetsége], Greenpeace) képviselésében; de zömében a kormányzati, intézményi delegációk.

Az összegző, nagy nemzetközi és médiayilvánosság előtt megrendezett, plenáris üléseken folytatott, tematikus kerekasztal-megbeszéléseken a közép-kelet-európai térségből csak dr. Mátyás Csaba em. EFE rektor-helyettes („Az erdő és a genetikai változatosság” témában) és dr. Gergely Elemér, FM miniszter, egyetemi kutató állatorvos („Tulajdonviszonyok és gazdálkodók” témában) vett aktívan részt.

Miniszterünk hangsúlyozta, hogy a meglévő állami erdőtulajdont, elsősorban genetikai, ökológiai és természetvédelmi értékeik miatt, továbbra is állami tulajdonban szükséges tartani. A magyar kormányzati delegáció tagja volt, csakúgy, mint 1993-ban Helsinkiben is, dr. Tarján Lászlóné em., az akkori Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium (KTM) államtitkára is.

Páneurópai kezdeményezés az erdők védelmére

Szervesen illeszkedett a X. Erdészeti Világkongresszus fő témájához, hogy Franciaország (az EK alapító tagja, jelentős mérsékeltövi és mediterrán erdőkkel) és Finnország (még nem EK-tag, tekintélyes „erdészeti nagyhatalom”, jelentős északi mérsékeltövi és boreális erdőkkel) erdészetért felelős minisztereinek kezdeményezésére, 1990. december 18–19-én Strasbourgban; 1993. június 16–17-én pedig Helsinkiben megrendezésre került az „Európai Erdők Védelmének első és második Miniszteri Konferenciája” (MCPFE).

A kezdeményezés, amelyben a földrajzi Európa valamennyi országa részt vehetett és vehet, lényege: az erdészetért felelős miniszterek által aláírt, önkéntes kötelezettségvállalásokon alapuló határozatok (nemzetközi joghatály nélküli) megalkotási és végrehajtási folyamata. Ebben vala-

mennyi meglévő és működő (cikkemben is szereplő) nemzetközi szakmai szervezet és intézmény; valamint a témákban érintett NGO-k is részt vehettek és részt is vesznek. A nyolcadik konferenciát egyébként, 2021-ben Szlovákia rendezi Pozsonyban.

Két konferencia között az aláírt határozatok megvalósítási folyamatának értékelése és a következő konferencián napirendre kerülő témák előkészítése folyik, évente megtartott szakértői szintű üléseken, amelyeket az előző „vendéglátó” ország közreműködésével, a következő rendező ország által működtetett „titkárság” („Liaison Unit”) gondoz.

Ezek az üléseken (a kilencvenes évtizedben), elsősorban az ún. nemzeti főkoordinátorok vettek részt, amely megbízást 2005-ig láthattam el. Az egyes szakmai határozatokat, országonként nemzeti szakintézmények és személy szerint, nemzeti szakkoordinátorok gondozták. Fontos megjegyezni, hogy a négy Helsinkiben aláírt határozatban már megjelentek, az 1992. évi, Rio de Janeiróban megrendezett UNCED (ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia) erdészettel kapcsolatos dokumentumaiban foglaltak.

A Helsinkiben és Strasbourgban aláírt, összesen tíz szakmai határozat témáinak megvalósítási folyamatában közreműködő nemzeti szakintézmények és a megbízott szakkoordinátorok:

- H1 (fenntartható erdőgazdálkodás /erdőterv irányelvek) és S1 (erdei mérő- és megfigyelőrendszer)
FM Erdőrendezési Szolgálat (ERSZ)
Csóka Péter em. főigazgató-helyettes és *Kolozs László* em. osztályvezető
- H2 (erdei biodiverzitás megőrzése) és S2 (erdei génkészletek megőrzése)
EFE EMK és FM MMI
dr. Mátyás Csaba em. rektorhelyettes és *dr. Bach István* em. főosztályvezető
- H4 (éghajlatváltozáshoz alkalmazkodás) és S4 (hegyvidéki erdők kezelése)
Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI)
dr. Somogyi Zoltán em. tudományos osztályvezető és *dr. Führer Ernő* em. főigazgató
- H3 (együttműködés az átmeneti gazdaságú országokkal)
EFE Faipari-mérnöki Kar (FMK) és FM EH
dr. Kovács Zsolt faipari mérnök (fm.) professzor, dékán, továbbá
Horváthné Sándor Erzsébet em. és *dr. Nyárs József* fm., az FM EH főtanácsosa
- S3 (erdőtüzek adatbankja, később csatlakoztunk)
FM EH, *Szedlák Tamás* em., az FM EH tanácsosa
- S5 (Eurosilva kutatási hálózat, később az S6 része)
ELTE (Eötvös Loránd Tudományegyetem), *dr. Láng Ferenc*, professzor
- S (erdei ökoszisztémák kutatási hálózata)
FM ERSZ és ERTI
Szepesi András em. osztályvezető és *dr. Führer Ernő* em. főigazgató

Egyébként 1990-ben Strasbourgban, néhai *Nagy Ferenc József*, FM miniszter (mezőgazdasági mérnök), 1993-ban Helsinkiben pedig néhai *dr. Szabó János*, FM miniszter (jogász, ügyvéd) írták alá a megállapodásokat. Mindketten, delegációvezetői felszólalásukban azt hangsúlyozták, hogy az erdővédelem fogalma, azonossá vált az erdei ökoszisztémák értékei megóvásával, az erdőörökség, erdővagyon megőrzésével.

Holdampf Gyula és dr. Mátyás Csaba

Visszatérve írásom kiindulásához, megállapítható, hogy valamennyi kolléga élt pályafutásuk adott szakaszának lehetőségeivel.

Kiemelkedik közülük *dr. Mátyás Csaba*, az erdészeti genetika és az éghajlatváltozásra adható erdészeti válaszlépések vezető, nemzetközi tudományos szaktekintélye, jelenleg egyetlen akadémikusunk. Dr. Madas András, aki maga is a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) doktora volt, s így hivatalból tagja az MTA Agrártudományok Osztálya Erdészeti Bizottságának, lényegében azonnal, áttörésként értékelte 1990-ben dr. Mátyás Csaba elnökké választását.

Jelentős nemzetközi karriert futott be *Csóka Péter*, aki a kilencvenes évek közepén az ENSZ FAO Európai Erdészeti Bizottság választott alelnöke, majd elnöke, később több fontos ENSZ alkalmazotti, szakmai állást is betöltött. Jelenleg az ENSZ FAO római központjában az Erdészeti Főigazgatóság egyik részlegének vezetője, egyidejűleg a 2021. évi, a Koreai Köztársaság fővárosában, Szöulban megrendezésre kerülő XV. Erdészeti Világkongresszus társfőtitkára. *Csóka Péter*, az ENSZ FAO Európai Erdészeti Bizottsága választott elnöki tisztsége betöltésekor, azonos szintet ért el a nemzetközi munkamegosztásban, mint dr. Madas András az ENSZ Európai Gazdasági Bizottság (EGB) Fabizottsága választott elnöki tisztsége ellátása során.

Dr. Somogyi Zoltán, erdészeti klímakutatóként megosztott Nobel-díj kitüntetettje lett, az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP) keretében működő Éghajlatváltozás Kormányközi Panel-bizottság (IPCC) égisze alatt folytatott széles körű, nemzetközi kutatóintézeti, többéves tevékenysége elismeréseként.

Dr. Kovács Zsolt, hosszú éveken keresztül, magas színvonalon képviselte az ágazatot az ENSZ EGB Fabizottságában, dr. Madas András „kései utódjaként”, míg *Szedlák Tamás* jelenleg az EU Bizottság, erdészeti ügyekben illetékes főigazgatóságán uniós köztisztviselő, annak brüsszeli székhelyén.

Dr. Führer Ernő nehéz körülmények között, mint ERTI főigazgató is, helyt állt. *Szepesi András*, az eltelt három évti-

zed első felében, Csóka Péterrel együtt; az 1979. évi, a nagy távolságú, az országhatárokon átterjedő légszennyezettségre vonatkozó genfi egyezmény alapján, az ENSZ EGB keretében működtetett, az erdőkre gyakorolt hatások megfigyelésére életre hívott monitoringrendszer (ICP Forests), magyarországi megvalósítása egyik irányítója. Ez a mérő- és megfigyelőrendszer ma is jól működik, az eltelt évtizedek során szakmai keretei szélesedtek, tudományos szempontból „mélyült” és – véleményem szerint – az egész MCPFE-kezdeményezés kiinduló gerincét képezte. Szepesi kolléga jelenleg a szakminisztérium, mai nevén Agrárminisztérium (AM) Erdőgazdálkodási Főosztály miniszteri tanácsadója, már másfél évtizede folyamatosan.

Összefoglalva, jogosan vethető fel az a kérdés, hogy minek a nemzetközi folyamatokból, munkamegosztásból mi válhatott a hazai erdők, erdészet javára. (Hozzáfűzve mindjárt, hogy a „tő mellett” tevékenykedő erdőgazdálkodókhoz csak késve, szakaszosan és áttételeken keresztül „szűrten” jutottak el a pozitív hatások.)

Minden bizonnyal hozzájárultak ahhoz, hogy a nagy, összefüggő, természetközeli erdőterületeink állami tulajdonban maradtak.

Meggyőződésem, hogy döntő szerepet játszottak, az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény 80% feletti többséggel történt elfogadásában, az akkor hétpárti Országgyűlésben. (Ekkor már a törvénytervezet szakbizottsági [a mezőgazdasági és a környezetvédelmi] előterjesztései, erdővédelmi és erdészetpolitikai osztályvezetői [1992 decemberétől] felelősségembe tartoztak.)

A törvény szöveganyaga már tartalmazta a páneurópai erdészeti kezdeményezésnek, a törvénytervezet elkészülte időpontjáig rendelkezésre állt valamennyi elemét, így megfelelt a három fő kihívásnak. Válasz a negatív környezeti,

ökológiai fejleményekre; továbbá a piacgazdasággal harmonizáló és a magántulajdonú erdőgazdálkodást is magában foglaló, szektorsemleges szabályozás.

Ehhez kapcsolódóan pozitív volt a hatásuk, a nulláról, több mint 40 év után, újra induló magánerdő-gazdálkodás lábra állításában, többek között a kezdő érdekképviseleti szervezet „önállóságában” (nemzetközi téren is, mint a CEPF tagszervezete), megszabadulva a Fazdasági Országos Szakmai Szövetségtől (FAGOSZ), néhai *Cserép János* em., az Északerdő Rt. egykori vezérigazgatója, a FAGOSZ akkori elnöke, bölcs közreműködésével.

Mindenképpen előmozdították az erdők közjóléti funkciójának előtérbe kerülését és az erdőtelepítések ügyét.

Elősegítették a szakigazgatási háttérintézmény (később kiderült, hogy átmeneti megerősödését, az FM Állami Erdészeti Szolgálat, az „ÁESZ korszaka”); az ERTI működésének túlélését és később, valószínűleg még az autonóm, osztatlan erdőmérnökképzés megőrzését is.

Végezetül, ha első osztályos kisdíjak koromtól (1950), tudatosan eddig megélt 70 évem kezdő időpontját és a jelent kellene, témánk globális összefüggésében, jelképes személynevekkel megjelölnöm; ezt írhatnám: „*Micsurintól – Greta Thunbergig*”. (Lehet fenntartható „fejlődést” is mondani.)

Holdampf Gyula
aranyokleveles erdőmérnök

Jegyzetek

Micsurin: a Rákosi-korszak Magyarországon, az iskolai tananyagban is bálványozott, „természetátalakító” szovjet agrárbiológus.

Greta Thunberg: a nemzetközi („mainstream”) médiában sztárolt, svéd „zöld aktivista” diáklány, aki tavaly szeptemberben, 16 évesen, az ENSZ Klímakonferencián is felszólalhatott, New Yorkban. 🌱

T á j é k o z t a t á s

Az Erdészcsillag Alapítvány 2020/2021. tanévre Erdészeti Ösztöndíj Pályázatot hirdetett szakmai középfokú iskolai tanulók részére.

A pályázati kiírásra az alább felsorolt oktatási intézményekből érkezett be pályázat:

- AM ASZK Mátra Erdészeti, Mezőgazdasági és Vadgazdálkodási Szakképző Iskolája és Kollégiuma, Gyöngyös-Mátrafüred – 4 pályázat
- Széchenyi Zsigmond Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium, Somogyzsitfa – 3 pályázat
- Kiss Ferenc Erdészeti Szakképző Iskola, Szeged – 1 pályázat
- Venczel József Szakközépiskola, Csíkszereda – 1 pályázat
- Roth Gyula Erdészeti, Faipari, Kertészeti, Környezetvédelmi Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium – 4 pályázat
- Bedő Albert Erdészeti Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium – 1 pályázat

A beérkezett pályázatokat az Erdészcsillag Alapítvány Kuratóriuma 2020. augusztus 28-i ülésén értékelte és az alábbi döntést hozta:

Bárkányi Patrik (Ásotthalom)
Biró Blanka (Somogyzsitfa)
Karácsony Nándor (Csíkszereda)
Plöchl Matthias (Sopron)
Taskovity Balázs (Szeged)

részesült ösztöndíjban.

Wisnovszky Károly Gábor
az Erdészcsillag Alapítvány
Kuratóriumának elnöke